

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA VALSTYBĖS GARANTUOJAMA ANTRINĖ TEISINĖ PAGALBA

2009 m. rugpjūčio 7 d. Nr. VA-P-40-12-15
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 4-ojo audito departamento direktoriaus Rimvido Aleliūno
2008-10-16 pavedimą Nr. P-40-12 ir papildomus
2009-02-25, 2009-03-03 pavedimus Nr. P-40-12-1 ir Nr. P-40-12-2

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Ingryda Česnakevičiūtė (grupės vadovė)
Živilė Blaževičienė
Elena Mikalajūnienė

Auditas pradėtas 2008-10-16
Auditas baigtas 2009-08-07

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrolė.lt

SANTRAUKA

Antrinės teisinės pagalbos teikimą teritoriniu principu organizuoja Teisingumo ministerijos įsteigtos penkios Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos. Šią teisinę pagalbą teikia tarnybų konkurso būdu atrinkti advokatai, su kuriais sudarytos Teisinės pagalbos teikimo sutartys.

Antrinės teisinės pagalbos teikimą valstybės garantuojamos teisinės pagalbos valdymo institucijos turi organizuoti taip, kad būtų laikomasi Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatyme nustatytų kokybės, efektyvumo, ekonomiškumo, draudimo piktnaudžiauti valstybės garantuojama teisine pagalba ir materialiomis bei procesinėmis teisėmis principų. Audito subjektais pasirinkome Teisingumo ministeriją ir dvi Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybas – Vilniaus ir Klaipėdos. Audito metu vertinome valstybės garantuojamos antrinės teisinės pagalbos teikimo organizavimą.

Nustatyta, kad dėl teisinio reglamentavimo ir organizacinių trūkumų, teikiant antrinę teisinę pagalbą, neužtikrinamas kokybės principo įgyvendinimas ir sudaromos prielaidos netaupiai naudoti biudžeto lėšas.

Teisėjų apklausos rezultatai, teismų nutartys dėl trūkumų šalinimo ir skundai rodo, kad antrinės teisinės pagalbos kokybė yra nepakankama, tačiau advokatų, iš kurių valstybė perka antrinės teisinės pagalbos teikimo paslaugas, veiklos kokybė netikrinama ir nevertinama. Teisingumo ministerija ir Lietuvos advokatūra jau daugiau kaip ketverius metus nepatvirtina antrinės teisinės pagalbos kokybės vertinimo taisyklių, pagal kurias turėtų būti vertinama šios paslaugos kokybė.

Būtina keisti advokatams mokamo užmokesčio už suteiktas antrinės teisinės pagalbos paslaugas tvarką taip, kad būtų laikomasi apmokėjimo pagal atliktą darbą principo ir valstybės biudžeto lėšos būtų naudojamos rezultatyviai. Dabar visiems advokatams, nuolat teikiantiems antrinę teisinę pagalbą, mokamas pastovus užmokestis, kuris nepriklauso nei nuo suteiktos antrinės teisinės pagalbos apimtys, nei nuo jos kokybės. Jiems yra suteikiamos darbo vietos tarnybų buveinėse, sudaromos sąlygos naudotis valstybės turtu ir apmokamos visos veiklos išlaidos. Iki šiol nereglementuota advokatų aprūpinimo valstybės turtu tvarka, nenustatytos normos ir limitai, todėl galimas netaupus ir neefektyvus šiam tikslui skirtų lėšų naudojimas. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas ir kiti teisės aktai, reglamentuojantys teisinių paslaugų pirkimą iš advokatų, nenumato kasmetinių atostogų jiems suteikimo. Advokatai nėra susiję su Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybomis nei darbo, nei valstybės tarnybos santykiais, tačiau jiems kasmet suteikiamos apmokamos atostogos. 2007–2008 metais advokatams už suteiktas atostogas išmokėta per 500 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų.

Būtina keisti teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias antrinės teisinės pagalbos suteikimą baudžiamosiose bylose. Pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją nemokamą pagalbą valstybė turėtų suteikti, kai to reikalauja teisingumo interesai ir asmuo neturi pakankamai lėšų gynėjui atsilyginti. Lietuvoje baudžiamosiose bylose, kai gynėjo dalyvavimas yra privalomas, asmenims teisinė pagalba suteikiama neatsižvelgiant į jų turimą turtą ir gaunamas pajamas, t.y. nevertinant, ar jis pats turi pakankamai lėšų apmokėti advokatui.

Valstybės garantuojamų teisinės pagalbos tarnybų nepakankamas dėmesys asmenų informavimui, sudėtinga prašymo suteikti antrinę teisinę pagalbą pateikimo tvarka, tarnybų priimamų sprendimų trūkumai apsunkina asmenų teisės į antrinę teisinę pagalbą realizavimą, todėl turi būti tobulinamas antrinės teisinės pagalbos organizavimas.

Teisingumo ministerijos vykdoma nepakankama Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo ir su juo susijusių teisės aktų įgyvendinimo kontrolė, šios pagalbos teikimo stebėseną ir kai kuriais klausimais neformuojama vienoda praktika didina riziką, kad ir ateityje antrinės teisinės pagalbos teikimas bus organizuojamas nepakankamai efektyviai, o šios paslaugos teikimui skiriamos valstybės biudžeto lėšos bus naudojamos ne visada taupiai.

Teisingumo ministerijai pateikėme rekomendacijas nustatytiems trūkumams šalinti. Ministerija parengė ataskaitoje pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo planą, kurį pridėjome prie ataskaitos (žr. 5 priedą).